

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

1
Col. B. 200 of heeft no 54
gen 1-15

1) Men zie de berekening en conclusie op blz.
34 van mr. C. Th. van Deventer's „Overzicht
van den economischen toestand der inlandsche
bevolking van Java en Madoera”.
Redding 5 dië

Art. Brooshoofd no 54

Hoe Indië niet gered wordt.

Het artikel van den heer P. Brooshoofd, voorkomende in „De Telegraaf” van 27 Juni, onder het opschrift: „Hoe Indië gered wordt”, geeft mij aanleiding daar een artikeltje tegenover te stellen met het opschrift: „Hoe Indië niet gered wordt”.

Indië dan, wordt stellig niet gered door allerlei bedillen op het beleid van onzen tegenwoordigen landvoogd. Zit er verband tusschen de gramschap van den heer P. B., oud-redacteur van „De Locomotief” en de kortelings plaats gevonden gijzeling van den tegenwoordigen titularis?

De heer Van Heutsz heeft het dan bij den heer Brooshoofd al heel erg verkorven, doch een kleine kritiek op zijn kritiek is stellig niet misplaatst, temeer, omdat het groote publiek, onbekend met Indië als het is, meestal zonder nadenken slikt wat het wordt voorgezet, zonder in staat te zijn waar te nemen of het kostje rauw of gaar is.

De heer P. B. vindt het verschrikkelijk, dat van coprah een uitvoerrecht zal worden geheven, terwijl die uitvoerheffing, als van zoo menig ander uitvoerartikel, zeer rationeel is.

De heer P. B. vindt de uitvoerheffing niet rationeel:

1e. Omdat de Kamers van Koophandel, die hierin adviseerden, er tegen zijn.

2e. Omdat het den kleinen man te zeer zal drukken.

Wat punt 1 betreft, verklaart de heer P. B. zelf, dat geen van de om advies gevraagde ambtenaren (residenten C. S.), zich er tegen verklaarden, doch wel, dat verschillende Kamers van Koophandel er tegen adviseerden. Dit komt, doordat, evenals al de andere stapelproducten, ook coprah niet door den kleinen man, doch door de opkoopters verscheept wordt.

De Kamers van Koophandel vinden het dus het gemakkelijkst tegen het uitvoerrecht te adviseeren om te voorkomen, dat de handel bij uitvoer van coprah met 4 % wordt belast. De handelaren toch komen in een lastig parket, wanneer dit uitvoerrecht er komt. Het weigeren te betalen aan het gouvernement gaat natuurlijk niet en het verhalen op den inlander-producent, wien reeds het minimum betaald wordt, gaat

ook niet.

En dit is tevens het argument tegen punt 2. Het uitvoerrecht kan „den kleinen man” niet drukken, omdat hij reeds met een minimum betaling voor zijn product wordt afgescheept.

Dus treft het opkoopters en groothandelaren, die geen slechte zaken doen, door, veelal voor een appen en een ei, allerlei producten op te kopen en te verschepen naar de plaatsen, waar zij er een afzetgebied voor weten te vinden.

Dit geldt van al de artikelen, die de heer P. B. noemt, nl.: suiker, kina, kinazaden, gekorven Java-tabak en ook voor de verhooging van uitvoer op getah en andere boschproducten.

Ga eens het lijstje na van de Indische crediet- en handelsinstellingen en zie dan eens of van de gemaakte zoete winstjes niet iets meer den fiscus mag toevallen. Het komt mij voor van wel.

Wel merkwaardig, dat steeds de onmogelijkheid van een belasting wordt aangetoond, omdat die zal moeten worden verhaald op den „kleinen man”, al heeft die er niets mee uitstaande.

Dit springt vooral duidelijk in het oog, wanneer de heer Brooshooft beweert, dat uitvoerrecht op petroleum en gasoline den kleinen man zal treffen. Dit is gewoon belachelijk.

De kleine man heeft met den uitvoer van petroleum en gasoline niets uitstaande.

Wel de „Koninklijke” en „Dordtsche” petroleum-maatschappijen. Maar ik verwijs u alweer naar het fondsenlijstje en stel u nog eens dezelfde vraag betreffende het zoete winstje. Zoek echter ditmaal onder de rubriek „Petroleum-Ondernemingen”.

Wat de diverse inkomsten- of patent-belastingen betreft, door den heer P. B. genoemd (die op bedienden, slacht, vuurwerk, enz., die de heer P. B. noemt, zijn te onbeduidend om er bij stil te staan), deze zijn alle stellig te billijken.

De heer P. B. teekent dit tusschen haakjes trouwens zelf reeds aan bij een belasting voor de inlandsche bevolking van Atjeh. Waarom dan niet voor de inlandsche bevolking van de andere buitenbezittingen?

Zoo bijv. op Sumatra's Westkust. Weliswaar, zal de inning van een belasting aldaar door eigenaardige familieverhoudingen eenige moeilijkheden meebrengen, welke echter, naar men mij van bevoegde zijde verzekerde, niet overwegend zijn. Doch ze brengen behalve de baten, nog het voordeel mee, dat zij den inlander uit zijn indolentie wakker schudden en aan den arbeid zetten.

Zulk een belasting is juist de beste wijze om de slechte, rondluierende elementen onder de inlanders te onderkennen van de nijvere meerderheid. Eenige guldens belasting opbrengen kan elk inlander, die werkt, gemakkelijk. Kunnen zij het niet, het moge een enkel maal door tegenspoed zijn, in de meeste gevallen is het in-

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. B. Brooshooft
nos 511

gen 3

4

dolentie of onwil om een eeuwigdurend dolce
farniente te onderbreken.

Bestaat er onmacht door tegenspoed, dan
worde door den betrokken ambtenaar kwijtschel-
ding verleend. Doch is het onwil, dan geschie-
de de invordering, door de belasting in verplich-
ten arbeid om te zetten, bijv. aan gouverne-
mentswegen, die (vooral op sommige buitenbe-
zittingen) veel te wenschen overlaten. Ben ik wel
ingelicht, dan bestaat het voornemen om de
moeilijkheden bij het innen van een belasting
op Sumatra's Westkust aldus op te lossen.

Te kort staat in zijn beschouwing m. i. de
heer P. B. stil bij de belasting, die door Euro-
peanen wordt opgebracht en de reorganisatie
daarvan. Niet alleen is het nuttig en noodig, dat
deze proportioneel wordt gemaakt, zoodat een
ieder evenredig betale en niet, zooals thans, van
een ieder, zonder onderscheid, 2 % wordt ge-
vraagd van het inkomen.

Thans betaalt een ieder, rijk of arm, 2 % van
zijn inkomsten als zoogen. patentrecht. Een
geheime commissie in elk gewest gaat de
opgaven na en stelt de cohieren vast, die ook al-
weer geheim zijn. Wat minder geheimhou-
ding en breking met het onder-onsje-systeem bij
die commissies, zou stellig op menig cohier een
geheel ander licht werpen.

In Holland kan elkeen gaan zien hoeveel be-
lasting zijn buurman betaalt, en dat systeem
werkt uitstekend. Waarom zou dat ook in Indië
niet kunnen?

Vraagt men in Indië inzage van een kohier,
dan, dat weet ik uit persoonlijke ervaring, krijgt
men nul op het request.

Wat de beknibbingeling door den G.-G. van de
door departementen voorgestelde uitgaven be-
treft, er zou heel wat studie noodig zijn om na
te gaan of de G.-G. hierin in alle opzichten ad-
rem is. De bijzonderheden ontbreken en den
heer P. B. en mij en dus zal ik er geen oordeel
over uitspreken. Dat er echter bezuinigd, enorm
bezuinigd kan worden, dat weet iedereen en dus
hoop ik ook de heer P. B.

Reeds jaren lang worden, om een van de tak-
ken van dienst maar eens te noemen, bij de
Burgerlijke Openbare Werken (B. O. W.) enor-
me sommen van de begrooting geschrapt. Toch
blijven er steeds enorme sommen te verwerken
over. En steeds blijven er enorme sommen aan
den traditioneelen strijkstok hangen, terwijl wat
uit handen van de B. O. W. komt, meestal ver-
achter staat bij particulier werk. Ik ken een ge-
west, waar de planters wegen door de on-
dernemingen aanleggen, tot het vervoer van het
product. Gaandeweg worden die wegen door de
B. O. W. overgenomen en gaandeweg worden
die wegen van uitstekende verkeersmiddelen
modderpoclen. Wie geregeld de Indische bladen

leest, kan daarin trouwens tallooze klachten over het werk van B. O. W. aanstippen.

Dus, de organisatie deugt niet. Dit met één greep veranderen, kan de G.-G. Van Heutsz niet, doch klakkeloos toestaan, wat zulk een departement vraagt, doet hij evenmin, en het komt mij voor, dat hij daarin volkomen gelijk heeft. In Atjeh worden al de werken, als spoor- en andere bruggen, gouvernements-huizen, enz. enz., door het wapen der genie tot stand gebracht, en dit geschiedde vele jaren onder op-
toezicht van den tegenwoordigen G.-G.

Thans is het een bekend feit, dat de genie goedkoper en beter werkt dan de B. O. W., en is het dus nog de groote vraag of de onbeschroomdheid, waarmede de G.-G. aan het snoeien is gegaan, zoozeer is af te keuren, als de heer P. B. wel te kennen wil geven.

Wat het beleid van minister Idenburg betreft om Indië tegemoet te komen, en de houding van den G.-G., die de heer P. B. daartegenover stelt, het wil mij voorkomen, dat de G.-G. en de minister het voldoende eens zijn geworden omtrent de in Indië te volgen gedragslijn.

De bedoelingen van beide excellenties zijn over en weer, voldoende bekend, ook ten opzichte van het heerschend (?) verval en de opheffing daaruit. Is dat economisch verval niet langzamerhand een stokpaardje geworden, dat gaarne door Indische specialiteiten, of wie zich daarvoor uitgeven, bereden wordt, om in de eerste plaats voor zich persoonlijk reclame te maken en de aandacht op zich te vestigen?

Ik zal de laatste zijn om te beweren, dat Indië op economisch gebied een dorado is en dat er niets te verbeteren zou vallen, doch dit is van elk land evenzeer of in veel grooter mate te getuigen.

Botweg te spreken van het economisch verval van Indië in het geheel of van Java in het bijzonder, is een sterke overdrijving. In menig deel van ons eigen land zijn de toestanden op economisch gebied veel ongunstiger dan in de minst begunstigde streken van Java.

Ten sterkste moet ik ten slotte protest aantekenen tegen de bewering, dat de G.-G. Van Heutsz „verregaand gevoelloos zou zijn voor de belangen van de kleine luyden”.

Ter Sumatra's Oostkust is uitbreiding van politie noodig; iedereen is het daarover eens, zoowel de Staten-Generaal als het ministerie en de gouverneur-generaal. De laatste vindt echter, dat de vorsten van Sumatra's Oostkust en de planters aldaar in de gelden voor die meerdere politie kunnen voorzien, althans voor een groot deel, en dat inzicht is volkomen juist.

De vorsten van Deli, Langkat en Serdang, om van Assahan niet te spreken, ontvangen elk jaar tonnen gouds, louter voor het afstaan van gronden, waarop zij, wel eens betwiste, rechten

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col Broos heeft

no 64

gen 5

Col. B. Broershoff

no 54

gen 6

kunnen doen gelden. Van die tonnen gouds komt er heel weinig het gewest of de bevolking ten goede.

De een onderhoudt voor het heil van zijn ziel honderden nietsdoende hadjies, een ander heeft weer andere onbeduidende liefhebberijen, doch allen besteden het geld, dat ze niet oppotten, aan beuzelarijen, waarvan de Medansche tokohouders (nagenoeg allen Oostenrijkers of andere vreemdelingen) wanneer zij wilden, aardige verhalen zouden kunnen doen.

Door overeenkomsten is ons gouvernement met die vorsten verbonden en moeten dus die overeenkomsten nagekomen worden. Doch eenige dwang, dat een deel van de schatten, die den vorsten in den schoot vallen, voor het heil van het land (in dezen een goede politie op de uitgestrekte ondernemingen) wordt aangewend, in plaats van verbeuzeld, is stellig te billijken.

Wat de planters aangaat, ook deze zien liever een goed georganiseerde politie in hun gewest en zijn het gedwongen eigen rechter zijn meer dan moede. Een enkel ongunstig geval dus uitgezonderd, hebben allen er zeer veel offers, desnoods ook geldelijke, voor over zoo een goed georganiseerde politie, die voor het gewest voldoende is, tot stand komt.

Onderstaand uitknipseltje uit de „Deli Ct.” van 17 Mei moge dit bewijzen:

De planters, die niet minder belang hebben bij geordende toestanden, zullen, rekt de „Java-Bode” den gouverneur-generaal na, de gebouwen wel willen betalen, waarin de politie-mansschappen moeten worden gehuisvest.

Vergissen wij ons niet, dan is reeds eenmaal van planterszijde aangeboden een politieuitbreiding, die men dringend noodzakelijk achtte, te bekostigen. Dit aanbod geschiedde natuurlijk niet omdat de planters zoo graag de taak der regering overnemen, maar omdat trots alle aanmaningen de gouvernements-portemonnaie hermetisch gesloten bleef.

Natuurlijk zouden zij liever zien, dat het gouvernement er in voorzag, en kan een gewest als de Oostkust, voor zoover de planterswereld betreft, dit ook verwachten.

Doch wie de politie betaalt, het blijft voor de „kleine luyden” op Deli, met wier lot de heer

Col. Broos hoofd no 54
gen 4

P. B. zoozeer begaan is, hetzelfde.
Ziet de G.-G. de gelegenheid schoon om de kosten van het gouvernement voor een deel over te brengen op de vorsten, die het gemakkelijk kunnen, en op de planters, die het wel willen betalen, dan past dit precies in zijn systeem van bezuiniging, dat men wellicht als zoodanig kan afkeuren, doch dat daarom niet minder urgent is.

De opvatting ten slotte van den heer P. B., dat het verbod om gestraften voor het schoonhouden van de erven om de huizen van gouvernement-ambtenaren te gebruiken, een bezuiniging zou zijn, is onjuist.

Het is een eerste schrede op een nieuw te volgen weg inzake dwangarbeid als straf. Tot heden is de zoogenaamde straf van „dwangarbeid voor den kost zonder loon”, waartoe inlanders en vreemde Oosterlingen voor allerlei vergrijpen worden veroordeeld, feitelijk geen straf, in dien zin, dat veel gestraften zich onder het tegenwoordig strafregime zoo „senang” (lekker) gaan gevoelen, dat ze niet meer van voor den politierechter zijn weg te slaan.

Dit geldt vooral van die gestraften, welke waren aangewezen om bovenbedoelde erven schoon te maken.

De ergernis wekkende circulaire is dus een eerste schrede op den weg om tot een meer doeltreffende bestraffing van veroordeelde inlanders te geraken, anders niet.

Door bovenstaande regelen hoop ik een eenigszins ander en beter licht geworpen te hebben op maatregelen van den G.-G. Van Heutsz dan de heer P. B. noodig vond te doen in zijn artikel: „Hoe Indië gered wordt” 1).

E. W. P.

1) Mr. P. Brooshoofd, wien wij een proof van dit artikel deden toekomen, zond ons terstond een repliek, die wij morgen zullen plaatsen.

RED. „TELEGRAAF”.

Col. Brooshooff no 54

Nogmaals de redding van Indië.

Repliek aan E. W. P.

De redactie van „De Telegraaf” is zoo vriendelijk, mij in de gelegenheid te stellen op het door haar geplaatste artikel van E. W. P. eenige aantekeningen te maken.

Voor zoover de beschouwingen over den inlander, zijn welvaart en zijne belastbaarheid aangaat, zal ik daarvan slechts matig gebruik maken. Het is niet mogelijk over dit onderwerp discussie te voeren met iemand, die daar, welgedaan te Amsterdam gezeten, in het wilde weg zegt:

„Eenige guldens belasting opbrengen kan elk inlander, die arbeid, gemakkelijk. Kunnen zij het niet, het möge een enkele maal door tegenspoed zijn, in de meeste gevallen is het indolentie of onwil om een eeuwigdurend dolce farniente te onderbreken”.

Wanneer men zelf meermalen de armoede heeft gezien, die in de desa wordt geleden, en mannen heeft gesproken, die den inlander en zijn huishouding door en door kennen, dan is het verleidelijk, voor zulk een luk raak over deze millioenen menschen maar wat uitflappenden Amsterdammer eenvoudig de schouders op te halen. Maar menige Nederlander, niets liever verlangende dan het min of minder beschamend feit van eene onder ons bestuur verarmende bevolking te zien weggeredeneerd, zou wellicht denken, althans gaarne aannemen, dat hetgeen E. W. P. schrijft, waar is.

Eigenlijk kan ieder denkend mensch, ook zonder kennis van land en volk, begrijpen, dat voor menschen, die, hetzij met eigen landbouw of arbeid voor anderen, kleinen handel, industrie of loonarbeid van de vrouw meegerekend, gemiddeld f 80 1) per jaar voor een gezin

9
A. E. Brouwerhoff no 59
gen g

van gemiddeld man, vrouw en drie kinderen, kunnen verdienen, en die toch in ieder geval moeten eten (normale voeding voor een volwas- sen inlander 1 kati per dag, voor een kind $\frac{1}{2}$ kati, zamen dus $3\frac{1}{2}$ kati per dag of ruim 12 pikol rijst is gelijk ruim 24 pikol padi per jaar, een minimum waarde vertegenwoordigende van f 50, welke voldoende voeding echter bijna geen enkel desa-huishouden kan betalen), man, vrouw en volwassen kinderen behoorlijk kleeden, de bouwvallige woning telkens repareren, plech- tigheden, als besnijdenis, huwelijk, rouwfeesten, enz., in eere houden, enkele kleine benooidgheden, als zout, tabak, toespijzen, petroleum, lucifers enz. betalen, dat van zulke menschen maar niet hooghartig mag worden gezegd: „eenige guldens belasting opbrengen kan elk inlander (let wel het wordt gezegd voor elk in- lander, dus voor geheel Indië) gemakkelijk. „Ik zal echter niet vergen, dat men mij ge- looft tegenover den anonymus E. W. P. Ik zal slechts een der vele getuigenissen aanhalen van deskundige en vertrouwbare mannen.

De zendeling C. Poensen, die jarenlang on- der de desa-bevolking leefde, schreef in 1887 (sedert welk jaar vooral de indirecte belastingen op dagelijksche gebruiksartikelen der bevolking nog weer belangrijk zijn verhoogd en de schaarschte aan bouwgrond zeer is toegenomen) in deel 31, derde stuk, van de „Mededeelingen vanwege het Nederlandsche Zendelinggenoot- schap“, als volgt over haren economischen toestand:

„Doet men een wandeling door de desa, dan moet het de aandacht trekken, welk een groot- te menigte woningen er zeer armelijk uitzien, daar zij enkel uit bamboe-lechtwerk, soms al oud en hier en daar vergaan, bestaan. Treedt men binnen, dan vindt met niet veel meer dan een rustbank van bamboe met een paar stukken armzalige, vuile matten en hoofdkussens, te smerig en bijna te versleten om er gebruik van te maken; voorts een paar oude, zwart gebrande potten, om water, rijst of aardvruchten te koo- ken; een waterkruik van een paar centen waar- de; een paar oude manden en een bamboe-stand-

11
2m 10
in Augustus. Maar met primo Mei begint men al te innen; hier en daar moet bijv. elken legi (een van de vijf marktdagen) wat afbetaald worden. Maar de lui hebben geen liggend geld. In den oogsttijd zijn padi of bras zeer goedkoop, wegens de menigte verkoopers, die allen geld voor padjeg (belasting) moeten maken; men tracht dan hier of daar op een fabriek of onderneming nog wat te verdienen; allen dwalen rond, om eenige kwartjes te vinden voor de voldoening hunner padjeg. Van den oogst moeten schulden betaald worden, moet de padjeg volstaan worden; is het wonder, dat dan ook de geogste padi teneinde is? dat menige „koelkientjeng” of „gogoi” (heerendienstplichtige), die een zeker deel der desavelden tot eigen bewerking krijgt, dit reeds voor een deel of wel geheel verkocht heeft vóór de bewerking? ja — wat zeggen wij! — dat zulks vóór de verdeeling der velden reeds heeft plaats gehad? Natuurlijk, dat men er zooveel minder voor krijgt, naarmate men het langer te voren reeds verkoopt. Men zal ons wel willen gelooven, als wij verzekeren, dat menig desa-man in den west-moesson zijn buikband maar wat vaster aanhaalt, om den honger minder te gevoelen.

„Spreek tot ouders, die in zulke omstandigheden verkeerden, niet van eenige zorg voor de opvoeding hunner kinderen; vooral niet om hen naar school te zenden, om daar eenige nuttige kennis op te doen! Het zou immers zijn den spot drijven met hun ellende! De jongens moeten zoo spoedig mogelijk wat zien te verdienen; de meisjes moeten ook al meê-werken in den tuin of op het veld, of, door het oppassen van jongere kinderen, de moeder in de gelegenheid stellen, eten te zoeken; alles dringt om te zorgen, dat men niet van honger sterft, en iedere hoogere aspiratie is voor goed onmogelijk geworden.

„Men spreekt er wel eens van, met hoe weinig een gezin volstaan kan; hoe spoedig in zijn behoeften is voorzien. Vooral zij, die slechts de oppervlakte van het desaleven kunnen waarnemen, en te eenenmale onbekend zijn met „the struggle for life”, die ook in de desa door zoo menigen ellendige moet gestreden worden, schijnen het minste vermoeden te hebben van de zorgen en mociten, die daar gedragen moeten

Col. Broos, hoofd ms 54

gen 11

worden. Ja, men kan met weinig volstaan; maar het is er dan ook naar! En al is het dan ook nóg zoo weinig, men moet dat weinige dan toch weten te verkrijgen. Merkwaardig is het daarbij, hoe spoedig een welvarend gezin kan verachtren, en tot volslagen armoede vervalt.

Ik laat den lezer nu het oordeel, welke waarde zij na deze treffende schets van een achtenswaardig en onpartijdig ooggetuige heeft te hechten aan de onbekoekte verzekering van een Amsterdamschen mijnheer E. W. P., dat elke inlander gemakkelijk (!) eenige guldens belasting kan betalen, en aan de insinuatie van dienzelfden heer, dat, wie zulke ellende in het licht stelt, zulks slechts doet om, in de eerste plaats voor zich persoonlijk reclame te maken en de aandacht op zich te vestigen.

Een bepaalde onwaarheid schrijft E. W. P., waar hij zegt, dat ik beweerde, dat het uitvoerrecht op petroleum en gasoline den kleinen man zou treffen. Na aan de bekende bezwaren tegen uitvoerrechten te hebben herinnerd, schreef ik: „Eén voor één zijn zij dan ook, op een paar nablijvertjes na, gevallen, en nu komt daar een militaire specialiteit aandrigen met een hoop uitvoerrechten op artikelen, waarvan Indië hoo genaamd niet het monopolie heeft op de Europeesche markt, zoodat de belasting-concurrentie bezwarend op het eigen landsproduct moet werken.

Behalve op coprah — het ergste, wíl het zal drukken op den kleinen man — wil hij ze opnieuw heffen van suiker, kina, kinazaden, gekorven Java-tabak, petroleum en gasoline”.

Uit de door mij hier gespatieerde woorden blijkt ten duidelijkste, dat ik juist alleen het uitvoerrecht op coprah noemde, als te drukken op den kleinen man en het daarom erger vond dan de andere, o.a. die op petroleum en gasoline.

Zijn critiek schrijvende, moet E. W. P. mijn artikel hebben vóór zich gehad. Hij schreef dus opzettelijk onwaarheid, en waar hij op zijne valsche voorstelling liet volgen: „dit is gewoon belachelijk”, antwoord ik dan ook: „dit is gewoon bedriegelijk”.

Wat nu betreft die uitvoerrechten zelve, zelden zag ik, van iemand, die er over meepraat, zooveel onwetendheid omtrent den aard en de werking daarvan. Het uitvoerrecht op coprah, zegt hij, kan niet worden verhaald op den kleinen man, omdat deze reeds een minimum van den opkooper ontvangt. Betaling van het recht aan het gouvernement weigeren kan de hande-

13

laar evenmin. Hij zal dus eenvoudig het verlies zelf dragen. Wat kinderpraat. De handelaar op Java beheerscht allermint den marktprijs in Europa. Die prijs wordt bepaald door scherpe concurrentie van aanvoerders uit Britsch-Indië, Ceylon, eilanden in de Stille Zuidzee, en andere mededingers. Hij wordt daardoor, evenals voor bijna alle handelsartikelen in onzen onmeedoogenden concurrentietijd, neergedrukt tot een stand, die op den inkoopsprijs, de kosten van verscheping, vracht enz., slechts een marge overlaat van juist voldoende winst om den handel in het artikel nog voordeelig of aantrekkelijk te maken. Moet den handelaar op Java onder zijne onkosten nu bovendien in rekening brengen een uitvoerrecht ad 4 % van de waarde, dan zal hij dit of op den inlandschen klapperplanter moeten verhalen, of het artikel als te weinig winstgevend, mee ren meer verlaten. In dit laatste geval vermindert de vraag, m. a. w., wordt of de klappercultuur beperkt, of de coprah door minder vraag bij hetzelfde aanbod, lager aan den producent betaald. In ieder geval dus onfeilbaar drukken van het recht op den kleinen man. Doch de opkooper kan gerust zijn; hij behoeft deze phase niet door te maken. Hij verhaalt het recht eenvoudig terstond op den inlander, want wat E. W. P. schrijft, is niet waar. De betaling aan den kleinen man is nog niet tot het minimum teruggebracht: de coprah is juist nagenoeg de eenige cultuur, die den inlander nog een tamelijke winst geeft; daarom heeft de regeering haar in den laatsten tijd zoo aangemoedigd door den kleinen man den grond daarvoor gedurende de eerste zes jaren om niet in huur te geven, en daarom is het zoo onverantwoordelijk van een ondeskundig militair bestuurshoofd, deze nagenoeg eenige nog bloeiende inlandsche cultuur weer te gaan knauwen. De opkooper, die nu f 6 à f 7 per pikol aan den inlander betaalt, zal voortaan (om nog een slaatje te maken uit het uitvoerrecht) een halve gulden minder betalen. Ziedaar het dood-eenvoudige gevolg. Wil de inlander niet, dan laat de handelaar hem eenvoudig met zijn product zitten en wijdt zijn aandacht aan andere artikelen. Maar hij moet wel, want hij kan anders zijne klappers, waarmee de pasars en huismoe- ders op Java al spoedig overvoerd zijn, in de sloot gooien.

De inlander zal eenvoudig weer voor wat lager loon hebben gewerkt — ziedaar generaal Van Heutz' uitvoerrecht op coprah.

De redeneering van E. W. P. over ditzelfde recht op suiker en petroleum is zoo mogelijk nog onbeholpener. Hij weet blijkbaar niets van de werking en de bezwaren daartegen. „Ga eens het lijstje na” — verzoekt hij — „van de Indi-

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. Broos, hoofdst. nos 4

gen 12

144
sche crediet- en handelsinrichtingen, en zie dan eens of de gemaakte zoete winstjes niet iets meer den fiscus mag toevallen". En later speciaal voor de petroleum-maatschappijen: „ik verwijs u alweer naar het fondsenlijstje en stel u nog eens dezelfde vraag betreffende het zoete winstje. Zoek echter ditmaal onder de rubriek petroleum-ondernemingen.”

E. W. P. schijnt dus te meenen, dat ons bezwaar tegen uitvoerrechten hierop neerkomt, dat de getroffen artikelen een deel hunner winst aan den fiscus moeten afstaan. Bij mij, die van groote inkomens en winsten sterk progressieve belasting wenscht, klopt hij daarmee waarlijk geheel aan de verkeerde deur. Hoofdbezwaar van uitvoerrechten is juist, dat zij dikwijls niet van winst worden geheven, soms van verlies, in geen geval waarborg geven voor gelijkmatige heffing naarmate der winst. Ik zal het E. W. P., die het blijkbaar geheel ignoreert, met een voorbeeld duidelijk maken.

Een suikerfabriek op Java produceert, bij een suikerprijs van f 6 p. picol (aan de afscheepsplaats) door voortreffelijke gronden, overvloed van werkvolk, uitstekende bibit, bekwaam personeel etc., voor laten wij zeggen f 4 den picol. Zij wint dus f 2 per picol, of, bij een aanplant van 800 bouws en 100 picols per bouw, 80.000 maal 2 is f 160.000 netto. Een andere suikerfabriek, onder alle of de meeste genoemde omstandigheden hoogst ongunstig werkende, kan met haar kostprijs niet blijven onder f 5.90 den picol. Zij verdient dus (bij dezelfde productie) 80.000 maal 10 cents is f 8000. Toch zullen de ondernemers van beide fabrieken, bij een uitvoerrecht van 10 cents p. picol (het voornemen is 15 cents per 100 kilogram) aan den fiscus betalen f 8000, waardoor de winst van de eene geheel wordt opgeslokt, terwijl de andere de kleinigheid van f 152.000 overhoudt.

De bestrijders van uitvoerrechten, die niettemin den fiscus behoorlijk willen doen profiteren van winstgevende ondernemingen, wenschen dus in plaats van zulk een recht, een belasting op de winst, onder welken naam dan ook, bedrijfs- of inkomsten-, patent-, winst-belasting, of wat men wil, mits maar ieder worde belast naarmate van zijne draagkracht, en wel met een flinke percentsprogressie bij hooge stijging der haten. Voor de steeds talrijker geworden, in Nederland gevestigde, naamlooze vennootschappen, die in Indië hun bedrijf uitoefenen (thans bijna alle industriële ondernemingen) gold hierbij echter de vraag, waar zij moesten betalen, in Indië of Nederland. De patent-belasting van 1870 stelde ze in Indië geheel vrij, wijl zij in Nederland bedrijfsbelasting betaalden. Wegens het zeer onrechtvaardige van dezen toestand voor Indië, werd bij de wet van 9 April 1897 bepaald, dat Nederland $\frac{2}{3}$ van de opbrengst dezer bedrijfsbelasting aan Indië zou uitkeeren, maar dit brengt aan Indië weinig op, want op de Indische begrooting voor 1905 is daarvoor onder de middelen slechts uitgetrok-

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. B. Broekhoff 19054

gen 13

15
ken f 340.000. De „Koninklijke” zal hiervan dunkt mij, wel opbrengen ruim f 60.000, want op een (volgens het bekende handboek van De Bussy) geplaatst kapitaal van f 6.000.000 aan gewone aandelen, keerde zij over 1904 een dividend uit van 50%, of 3 miljoen alleen op de gewone aandelen. De Nederlandsche bedrijfsbelasting van winsten boven de f 50.000 eischt, meen ik (ik heb de wet niet bij mij) een uniform-percentagte van pl. m. 3%, of op 3 miljoen f 90.000, waarvan dan 2/3 of f 60.000 aan Indië komt. Hierbij is met de uitkeering op preferente aandelen en eventueel andere omstandigheden nog geen rekening gehouden. Het cijfer is dan ook slechts globaal.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. B. 32005 hoofdst. no 54
april 14

Mijns inziens behoort de indische schatkist van zulke groote winsten meer te trekken dan 2%. Nam men bij een inkomen van f 100.000 een heffing van 6%, en liet men het percentage voor iedere f 100.000 met 1/2 stijgen, dan zou men van een inkomen ad 3 miljoen heffen 20 1/2%, stel 20%, of f 600.000. Aandeelhouders zouden dan, inplaats van vijftig procent, veertig ontvangen, wat nog zeer voldoende is, om het kapitaal te animeeren.

Ik durf wel wedden, dat E. W. P., die mij nogal bekrompen in zijn opvattingen schijnt, voor zulk een „zoet winstje voor den fiscus” bijna zal schrikken. Dit is, wat hij zelf met Van Heutz' uitvoerrecht zou willen, nog heel wat erger. Het zou eenvoudig de geheele Koninklijke, met al hare millioenen en installaties, ad patres helpen. Dit uitvoerrecht toch zou, volgens de „bevriende hand” van de „Java Bode”, „overeenkomen met den accijns, die op Java van dit artikel wordt geheven”. Deze accijns nu bedraagt sedert 1899 niet minder dan f 2.50 per hectoliter. Een op Java produceerende en verkopende petroleum-maatschappij, als de Dordtsche, kan deze enorme heffing dragen, wijl hare concurrenten, bijv. de grootste importeur, de Standard Oil, behalve invoerrecht, denzelfden accijns betalen, en derhalve de geheele zaak hierop neerkomt, dat de Javasche bevolking haar petroleum (veelal de iets goedkoopere Dordtsche) f 2.50 per hectoliter duurder betaalt, dan het geval zou kunnen zijn indien er geen accijns was. De Koninklijke echter koopt nagenoeg geheel op de buitenlandsche markt, in China, Japan, Europa, zelfs Amerika, en heeft daar te wedijveren met tal van machtige concurrenten, de Standard Oil, de Burman Oil Co., de Japansche, Russische en wie weet, welke andere petroleums nog meer. Haar verkoopprijs moet dus, om die concurrentie vol te houden, tot een tamelijk kleine marge boven kostprijs, vracht enz. worden gereduceerd, en haar enorme winst vloeit dan ook niet voort uit hoogen verkoopsprijs, maar uit hare kolossale productie. Hoe groot die marge precies is, hangt af van tijden en omstandigheden, maar dit kan de heer E. W. P. met zekerheid aannemen, dat, indien haar kostprijs plotseling werd ver-

hoogd met f 2.50, per hectoliter, zij wel terstond haar bajonet kon afslaan en dus de directie, in antwoord op een desbetreffende vraag, volkomen terecht heeft geantwoord, dat dan liquidatie het beste zou zijn wat voor aandeelhouders te doen viel. („Nederlandsche Financier”, 26 Juli jl.). Dit is zoo duidelijk, dat zelfs generaal Van Heutz het wel moet begrijpen en velen zich afvragen: ernst of kortswijf?

Ziedaar dus het verschil tuschen een uitvoerrecht en een winstbelasting. De laatste, hoe progressief ook, kan nooit eene onderneming ten goede richten, of zelfs belangrijk schaden, het eerste kan, hoe matig ook, zelfs de rijkste onderneming reddeloos lek schieten, door haren kostprijs te verhoogen tot boven den o. a. door concurrentie bepaalden marktprijs en dus ieder verkocht stuk te maken tot verlies in plaats van tot winst.

Niet steekhoudender dan al het voorgaande is E. W. P.'s weerlegging van mijne opmerking over de politie-uitbreiding op de oostkust van Sumatra. Hij zegt: „ziet de G. G. de gelegenheid schoon, om de kosten van het gouvernement voor een deel over te brengen op de vorsten, die het gemakkelijk kunnen en op de planters, die het wel willen (?) betalen, dan past dit precies in zijn systeem van bezuiniging.”

E. W. P. stelt de zaak alweer verkeerd voor. De „Deli-Courant” van 17 Mei, waaruit men het betrekkelijke stukje ook kan vinden aangehaald in het Amst. Handelsblad van 13 Juni jl., ontleende aan de „Javabode” de mededeeling, dat de G. G. verdere politie-uitbreiding (na de geheel onvoldoende 60 man) niet noodzakelijk achtte, dat hij in geen geval de kosten daarvoor op de begrooting wilde brengen, maar de vorsten en planters de naasten achtte, om die te dragen. Niet dus, zooals E. W. P. het voorstelt, wil de G. G. de door den minister van Koloniën toegezegde uitbreiding invoeren en daarna voor de kosten een omslag heffen over de vorsten en ondernemingen, maar hij zegt, indien de planters (tegen wier misbruiken de maatregel moest dienen!) zulk een uitbreiding wenschen, moeten zij haar, met de vorsten, maar zelf betalen. De toegezegde verbetering komt er dus van gouvernementswege niet, en ik had daarom wel degelijk gelijk met te zeggen dat het belang van den kleinen man in casu slechts eenige aan officieel bewezen martelingen bloot gestelde gele mannen, vrouwen en meisjes — ook hier weer door den „Grooten Heer” wordt beschouwd als een nul in 't cijfer.

Met deze, reeds al te uitvoerige repliek meen ik de aanvlieding van E. W. P. meer te hebben gegeven dan haar toekomst.

P. B.